

OP NAAR EEN GROEN(ER) EINDHOVEN

DOE MEE!

EINDHOVEN

GROEN MOET JE DOEN

OF U NU PROJECTONTWIKKELAAR,
ONDERNEMER OF INWONER BENT:

**SAMEN
VERGROENEN
WE EINDHOVEN**

LAAT U INSPIREREN DOOR DIT
'GROENE BOEKJE' EN

DOE MET ONS MEE!

GROEN =

**Frisse lucht
kwaliteit van leven**

Gezond, mooi

Meer biodiversiteit

Minder hittestress

waterberging, welzijn

VOORWOORD

Eindhoven is de vijfde stad van Nederland en heeft een enorme ambitie of het nu gaat om innovatie en technologie of leefbaarheid en groen. Eindhoven timmert aan de weg!

Deze ambitie brengt ook uitdagingen met zich mee.

Eindhoven wil aantrekkelijk zijn voor inwoners, bezoekers en ondernemers. Steeds meer mensen willen graag in Eindhoven wonen, verblijven en werken. De skyline van Eindhoven verandert in hoog tempo door alle bouwwerkzaamheden om aan alle wensen te voldoen.

Om de stad leefbaar, gezond, duurzaam en aantrekkelijk te houden en in te spelen op de klimaatveranderingen zijn we hiervoor hard aan het werk in de openbare ruimte, onder meer door te vergroenen. Eindhoven is al voor 42,5% groen. Dat is fantastisch, maar in het centrum van Eindhoven is slechts 7,3% groen. Daar is dus nog werk aan de winkel. Een mooi voorbeeld is de Vestdijk, die aan het transformeren is van een drukke verkeersader naar een groen verblijfsgebied waar autoverkeer ondergeschikt is.

De gemeente Eindhoven wil graag met inwoners, ondernemers en ontwikkelaars samenwerken om een 'groenere' stad te realiseren. Dit 'Inspiratieboekje' draagt daaraan bij. In het boekje staan verschillende onderdelen uitgewerkt, op welke wijze u bij kunt dragen aan de 'groene en gezonde stad'. Naast technische eisen staan er diverse tips en adviezen in het boekje. Van kleinschalige en eenvoudige mogelijkheden zoals aanplanten en aandacht voor insecten en vogels tot grote en meer complexe onderdelen als volledige groene daken. Daarnaast diverse handige linkjes naar websites voor meer achtergrondinformatie. Door het zelf aan de slag gaan draagt u bij aan o.a.: het verminderen van hittestress, waterberging, door het langer vasthouden van regenwater, vergroten van biodiversiteit, verminderen van luchtvervuiling en het vergroten van de leefbaarheid.

Samen maken we van Eindhoven een groene en toekomstbestendige stad.

Rik Thijs

Wethouder klimaat & energie, openbare ruimte & groen

INHOUDSOPGAVE

Groenmakers? Dat zijn we allemaal!	5
Waarom dit inspiratieboekje?	6
▪ Waarom vergroenen we onze binnenstad?	6
▪ Achtergrond: Eindhoven toen en nu	6
De ongekende waarden van groen	8
▪ Groen vermindert hittestress	8
▪ Groen bergt water	8
▪ Groen vergroot de biodiversiteit	9
▪ Groen vermindert luchtvervuiling	9
▪ Groen verhoogt de productiviteit	10
▪ Groen vergroot de leefbaarheid	10
▪ Groen draagt bij aan een goede gezondheid	10
Doet u mee?	11
▪ Inspiratie en motivatie	11
Wat kunt u doen?	12
▪ Bomen	12
▪ Struiken en vaste planten	16
▪ Siergrassen	19
▪ Gevelgroen/geveltuin	21
▪ Daktuinen	23
▪ Plantenbakken	25
▪ Pergola's en stellages	27
▪ Natuurinclusief bouwen	29
Wat kan gemeente Eindhoven voor u betekenen?	31
▪ Advies en subsidiemogelijkheden	31
▪ Contactpersonen	31
▪ Colofon	31

GROENMAKERS? DAT ZIJN WE ALLEMAAL!

Bloembakken of planten op uw balkon of dakterras. Geen tegels in uw voortuin maar gras, borders, bloemen en siergras. Moes- of siertuinen boven op het dak. Plantenbakken of andere ‘groenaankleding’ bij uw horecazaak, bedrijf of winkel voor meer sfeer en beleving. U kunt als bewoner of ondernemer in de binnenstad van Eindhoven een belangrijke bijdrage leveren aan de vergroening van onze stad. We nodigen u daartoe graag uit en ondersteunen u waar mogelijk.

Projectontwikkelaars kunnen op hun beurt zo veel mogelijk ‘groen’ meenemen in hun plannen. Dit gebeurt ook al op grote schaal. Denk bijvoorbeeld aan dak- en geveltuinen en aan meer prioriteit geven aan bomen, struiken en ander groen binnen projecten.

Ondernemers, projectontwikkelaars en bewoners benaderden Gemeente Eindhoven al vaker met de vraag hoe ze bij kunnen dragen aan het groener maken van de binnenstad. Dit boekje geeft u handvatten en inspirerende ideeën hiervoor. We gaan het nu doen. Samen maken we Eindhoven echt groen.

WAAROM DIT INSPIRATIEBOEKJE?

Waarom vergroenen we onze binnenstad?

We staan voor een aantal groeitrajecten en grootstedelijke uitdagingen die we goed op elkaar af moeten stemmen: Fellenoord, knoop XL, de energietransitie, gezondheid en klimaatadaptatie. De waarde van groen is bij alle onmiskenbaar. Functioneel en beeldvormend. Groen moet daarom integraal onderdeel uitmaken van de ontwikkeling en groei van de stad. We weten zeker dat u dat ook toejuicht. En natuurlijk leggen we de lat hoog. De binnenstad van Eindhoven gaat een voorbeeldfunctie vervullen. We realiseren een nieuw groen stadsmodel en dompelen onze stad in groen!

Om samen goed ‘groenbeleid’ in te kunnen richten is het belangrijk iets te weten van de Eindhovense (groen) geschiedenis en de huidige (groen)stand van zaken.

Achtergrond: Eindhoven toen en nu

Geschiedenis van Eindhoven

De stad Eindhoven is ontstaan in een moerasdelta van vijf beken: de Dommel, de Gender, de Laak, de Tongelreep en de Rungraaf. Op de hogere oevers van deze beken ontstonden dorpjes. Deze dorpjes groeiden geleidelijk naar elkaar toe en werden later bij elkaar gevoegd. Eindhoven is daarom een gestichte (en niet een geleidelijk gegroeide) stad.

Waarom is dit belangrijk?

Op hogere zandgronden groeien van nature andere bomen en planten dan op nattere gronden. Dicht bij de beken is veelal een hogere grondwaterstand. Daar heb je dus nattere omstandigheden. Bomen en planten die van nattere omstandigheden houden, groeien niet goed op drogere zandgronden en andersom. Bij de vergroening van de binnenstad houden we hier rekening mee. De Eindhovense identiteit blijft zo zichtbaar tot in de binnenstad.

Invloed industriële ontwikkeling

Als gevolg van de industriële ontwikkeling trokken Eindhovense fabrieken rond 1900 steeds meer medewerkers aan. Denk aan textielfabrieken, luciferfabrieken en in het bijzonder - vanaf 1891 - aan gloeilampen-fabriek Philips. De stad had economisch voordeel van de fabrieken en fabrikanten. Philips groeide zo hard, dat ze veel moeite deed medewerkers aan te trekken. Het bedrijf bouwde wijken (Philips Dorp, Drents Dorp) en legde ook diverse parken aan voor de medewerkers (zoals het Philips de Jongh Wandelpark). Ook toen al beseften men, dat groen belangrijk was voor het welzijn van de stadsbewoners. Later werd, naast Philips, DAF de grootste en internationaal meest bekende Eindhovense industriële onderneming.

Huidige gemeente Eindhoven

In 1920 ontstond de huidige gemeente Eindhoven, toen ook wel Groot-Eindhoven genoemd. Deze kwam voort uit een fusie van de oorspronkelijke gemeente Eindhoven met de omliggende gemeenten Strijp, Woensel, Gestel, Tongelre en Stratum. Daarna zijn er nog enkele kleinere annexaties en grenscorrecties geweest. Een deel van de voormalige gemeente Geldrop werd toegevoegd. En later volgde een deel van de gemeente Veldhoven voor de bouw van de Vinex-wijk Meerhoven.

Parken

Eindhoven is de groenste stad van de grootste vijf steden van Nederland. En ook de groenste van de vijf grootste Brabantse steden. Ongeveer een derde van alle openbare ruimte in Eindhoven is 'groen'. De oppervlakte groen berekend per woning is bijna 100 m². Eindhoven kent veel parken en plantsoenen. Enkele grote parken in Eindhoven zijn het Stadswandelpark, de Gennepark, het Philips van Lennepark, het Philips de Jongh Wandelpark en het Henri Dunantpark. Er is ook een groengebied rondom de Karpendonkse Plas. Verder loopt de rivier De Dommel door Eindhoven (ook wel Dommelzone genoemd). En is er in Gestel een groenzone met vijvers.

Eindhoven-centrum is echter helemaal niet zo groen. Dat moet anders! En daar richten we ons dan ook met name op in dit inspiratieboekje. We geven u tips zodat u zelf kunt bijdragen aan een groenere (binnen)stad en dus aan een aantrekkelijkere en gezonde leefomgeving.

DE ONGEKENDE WAARDEN VAN GROEN

Natuurlijk. Iedereen geniet van de schoonheid en de sfeer die groen creëert. Maar het belang van groen voor onze stad reikt veel verder...

Groen vermindert hittestress

U weet het vast nog wel. In de zomer van 2019 reikte het kwik in Eindhoven tot ruim 40 °C! Niet erg aangenaam.

In steden is het helaas altijd al warmer dan erbuiten. En door klimaatverandering nemen extremen verder toe. Dit leidt, met name in warme perioden, tot negatieve effecten op gezondheid en welzijn van bewoners. Meer groen in onze stad gaat opwarming zoveel mogelijk tegen. Door verdamping en schaduw kunnen we met groen de temperatuur verlagen. Grote bomen kunnen tot wel 370 liter water per dag verdampen. Dus, afhankelijk van de hoeveelheid groen, kunnen we de temperatuur in de stad met enkele graden Celsius naar beneden brengen. Tel uit de winst.

Groen bergt water

Klimaatscenario's van het KNMI voorspellen, naast stijgende temperaturen en langere droogteperiodes, vooral ook een toename van piekneerslagen. Zowel in aantal als in intensiteit.

In de stad is een groot deel van de bodem bedekt met bebouwing of bestrating. De daar vallende neerslag kan niet in de bodem trekken. Die moet afgevoerd worden. In Nederland ging en gaat dit via het riool. Maar bij extreme hoeveelheden is de rioolcapaciteit niet altijd toereikend. Het gevolg? Overlopende riolen, vollopende kelders en straten die blank staan.

Bomen en groen dragen significant bij aan het verminderen van wateroverlast. Op de bladeren maar ook op de houtige delen (zoals takken en de stam) blijft circa 10% van het regenwater achter. Als het stopt met regenen verdampt dit water weer zonder de bodem bereikt te hebben. 10% lijkt erg veel maar voor een gezonde boom - waarvan het blad zich goed kan ontwikkelen - is dit percentage geen uitzondering.

Regenwater dat wel de bodem bereikt trekt daar langzaam in en wordt weer opgenomen door de beplanting. Vocht dat niet direct opnieuw opgenomen wordt draagt bij aan het op peil houden van het grondwater. Conclusie: minder bestrating (lees: meer groen) zorgt voor minder afvoer van regenwater en dus minder overlast.

Groen vergroot de biodiversiteit

Veel dieren zijn afhankelijk van groen. Groen voorziet in hun levensbehoeften: voedsel, veiligheid (kunnen schuilen), nest- en woongelegenheden. Door bevolkingsgroei, intensivering van de landbouw en toenemende verstedelijking neemt wereldwijd het aantal verschillende soorten planten en dieren (biodiversiteit) af. Meer groen in de stad keert deze negatieve ontwikkeling. Daarnaast heeft een rijke biodiversiteit ook een positief effect op het leven en welzijn van de bewoners van onze stad.

In het centrum van Eindhoven wonen een aantal karakteristieke diersoorten zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. En ook onder de insecten, zoals wilde bijen en dagvlinders, komen soorten voor die specifiek gebonden zijn aan steden. Sommige dieren gebruiken gebouwen als een rots om te wonen. Om de biodiversiteit te vergroten helpt het planten te kiezen die aantrekkelijk zijn voor diverse insecten en vogels.

Ten slotte is er nog een belangrijk voordeel: hoe stabiel een stad als ecosysteem is, hoe beter deze stad kan reageren op plagen/plaagdieren.

Groen vermindert luchtvervuiling

In stedelijk gebied zijn veel bronnen van luchtvervuiling aanwezig (industrie, verkeer, verwarming van huizen). Deze hebben nadelige gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van de bewoners. Groen beïnvloedt de luchtkwaliteit in de stad positief. Het vangt verontreinigende stoffen weg of neemt ze op. Hoewel het filterende effect op lokale schaal beperkt is, heeft elke verlaging van de concentraties ervan een positief effect op de volksgezondheid.

Bladeren en takken van planten en ook stammen van bomen zorgen voor opslag van CO₂. Ze dragen zo bij aan reductie van CO₂. In het najaar vallen de bladeren. Dan wordt de in het blad opgeslagen CO₂ afgevoerd naar verwerkingsbedrijven die er weer compost van maken. Het is echter nog beter als blad via de natuurlijke kringloop in de ondergrond komt en daar wordt opgenomen.

Bomen en planten zijn ook erg waardevol voor het afvangen van fijnstof. Fijnstof zorgt binnen de stedelijke omgeving voor problemen. Op doorgaande wegen stoten rijdende auto's veel fijnstof uit. Dit gaat ten koste van de leefbaarheid en gezondheid van bewoners. Bomen en planten met behaard blad en groenblijvende naaldbomen vangen relatief veel fijnstof af.

Groen verhoogt de (arbeids)productiviteit

Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat een groene omgeving de productiviteit tot wel 15% toe laat nemen. Groen verhoogt de kwaliteit van leven en daarmee de productiviteit. Bomen en planten verbeteren onze gemoedstoestand. Ze gaan negatieve en depressieve gedachten tegen. In een groene omgeving kunnen mensen zich beter concentreren. En een frisse neus halen tijdens het werk geeft nieuwe energie. Mensen ademen zuurstof in en ademen vervolgens koolstofdioxide uit. Bij planten is dit net andersom. Zij nemen uitgeademde koolstofdioxide op en zetten deze om in zuurstof. Het binnenkrijgen van voldoende zuurstof draagt bij aan een frisse, gezonde werkomgeving. Dit leidt tot minder ziekteverzuim, minder stress en minder hoofdpijn. Medewerkers waarderen groen in hun werkomgeving enorm. En werkgevers laten ermee zien dat ze stilstaan bij het welzijn van hun medewerkers.

Groen vergroot de leefbaarheid

Een prettig klimaat. Een goede waterhuishouding. Frisse lucht. Stadsnatuur. Vier vereisten die cruciaal zijn voor de leefbaarheid van de stad. En vragen om voldoende en goed functionerend groen. Tel daarbij op dat groen vaak een positief effect heeft op de vastgoedwaarde van woningen en kantoren. Inwoners willen graag buiten zijn. Bezoekers komen graag naar Eindhoven om er korter of langer te verblijven. En ondernemers willen zich graag in Eindhoven vestigen. Dat is precies wat we met 'onze vergroening' willen bereiken.

Groen draagt bij aan een goede gezondheid

Groen is gezond. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt, dat een groene omgeving tot een betere gezondheid van mensen leidt. Een groene omgeving draagt bij aan welzijn en zet aan tot meer bewegen. Patiënten in een ziekenhuis herstellen sneller wanneer ze uitzicht op groen hebben of even naar buiten kunnen om in de groene omgeving te verblijven.

DOET U MEE?

Het belang van een groen(er) Eindhoven is evident. U bent nu vast ook overtuigd geraakt van het belang van groen voor onze stad.

Wij nodigen u uit in actie te komen. Kijk wat u zelf kunt doen om Eindhoven mee groener te maken. Vanzelfsprekend adviseren en ondersteunen wij u hierbij graag.

We willen u inspireren met de beelden op deze en volgende pagina's. Deze geven alvast een idee van wat allemaal mogelijk is. Daarna geven we u uitgebreide informatie over de verschillende vergroeningsmogelijkheden.

[Terug naar inhoudsopgave](#)

Inspiratieboek gemeente Eindhoven | 11

WAT KUNT U DOEN?

BOMEN

Soortkeuze voor het centrum

Gemeente Eindhoven heeft voor het centrum al een basisbeplanting van bomen geselecteerd. Deze bomen zijn geschikt voor de ondergrond en locatie waar ze komen te staan. Dit zijn Salix (wilg) en Alnus (Els) voor de nattere gronden. Quercus (Eik) en Betula (Berk) voor de iets drogere gronden. En Pinus (Den) voor de drogere gronden.

Naast deze 'nieuwe' boomsoorten willen we zoveel mogelijk al aanwezige bomen behouden. Dit zijn meestal al grotere bomen die zorgen voor beleving in de straat. Helaas lukt dit niet altijd. Soms moeten er bijvoorbeeld rioleringen vervangen worden. En soms liggen er zoveel kabels en leidingen in de ondergrond dat bomen aanplanten niet mogelijk is. We zoeken dan naar alternatieven zoals struiken die minder diep wortelen of grote plantenbakken.

Plant zelf een boom aan!

Heeft u voldoende ruimte? Plant dan zelf bomen aan!
Een heel goed idee in tijden van klimaatverandering en een opsteker voor uw woonomgeving.

voor welke soort boom kiest u?

In Eindhoven komen op de zandgronden veelal berken, eiken en krenteboompjes voor. Langs de beekdalen en in nattere gebieden komen veelal Wilgen en Elzen voor.

Kies een boomsoort die:

- Past bij de lokale omstandigheden, de bodem, de waterhuishouding en het van oorsprong aanwezig landschapstype. Bij beken groeien bijvoorbeeld hele andere boomsoorten dan op zand. U vergroot zo het 'aanslaan' van de boom en de kans op een lange levensduur.

- Past in de bovengrondse en ondergrondse ruimte. Zorg dat de boom niet te groot wordt. Zo voorkomt u onnodige onderhoudswerkzaamheden.
- Veel nuttige insecten aantrekt.

Let op: een aantal boomsoorten is gevoeliger voor ziekten en plagen. Denk aan de iepziekte bij enkele iepensoorten en de eikenprocessierups bij enkele eikensoorten.

Werkzaamheden, aanplant en kosten

U wilt met de aanplant van bomen een mooi beeld creëren. Let daarbij op de volgende zaken op de stand- en groeiplaats:

- Er moet voldoende voeding zijn voor de boom. Dit moet vooraf gecontroleerd worden om zo nodig grondverbetering toe te passen.
- De benodigde hoeveelheid groeiruimte is afhankelijk van de boomgrootte.
- Er moet voldoende water voor de boom zijn (niet te nat, hoge grondwaterstanden).
- Er moet voldoende ruimte aanwezig zijn boven het maaiveld. Zo kan de boom volledig uitgroeien.
- Er moet ook voldoende ruimte onder het maaiveld aanwezig zijn. Dus plant een boom niet te dicht aan op bebouwing, op kabels/leidingen en op planten.
- Vergeet de boompalen en boombanden niet.
- Bestraat niet tot aan de stam van de bomen. Zet de boom bij voorkeur in de ‘open’ grond. Of houd de afstand tussen de stam en de verharding zo groot mogelijk (minimaal 1 meter).
- Plant de boom of de bomen aan in de maanden, november, december, januari, februari of maart.
- Combineer de aanplant van bomen met de juiste onderbeplanting of kruidenrijke begroeiing. Dit is waardevol voor de insecten en voor de beleving.

Bomen van de eerste, tweede en derde grootte

Maten van bomen verschillen sterk. Er zijn bomen die zowel boven als ondergronds veel ruimte nodig hebben. Dit zijn bomen **van de eerste grootte** zoals Quercus (eiken), Fagus (beuken), Aesculus (kastanjabomen) en Platanus (Platanen). U ziet deze bomen vooral in zeer grote particuliere tuinen, in parken, in grote plantsoenen en langs brede straten.

Er zijn ook bomen die kleiner blijven, maar nog steeds behoorlijk wat ruimte nodig hebben. Dit zijn bomen **van de tweede grootte**. Voorbeelden: Prunus (Sierkers), Cercis (Judasboom), Pyrus (Sierpeer). U komt ze tegen in middelgrote particuliere tuinen, in parken en plantsoenen en langs minder brede straten. Bomen **van de derde grootte** worden niet zo groot en hebben zowel boven- als ondergronds niet zoveel ruimte nodig. Voorbeelden zijn Crataegus (Meidoorn), Amelanchier (Krentenboompje), Malus (Sierappeltjes). Ze worden vooral in kleinere particuliere tuinen, in parkjes en plantsoenen en in smalle straten toegepast.

Er zijn, kortom, ontzettend veel variëteiten. Kwekers brengen ook regelmatig nieuwe variëteiten op de markt. Zo zijn er veel eikensoorten in hele verschillende maten. Laat u daarom bij aanschaf van een boom goed voorlichten door erkende bedrijven. En ga niet alleen uit van informatie die u op internet vindt.

Ondergrond

Een boom heeft voldoende geschikte grond nodig om goed uit te kunnen groeien. De geschiktheid van de grond wordt bepaald door:

- De aanwezige voedingsstoffen
- De grondwaterstand
- Het zuurstofgehalte
- Het bodemleven

Bomen en overige planten groeien in een natuurlijke situatie in open grond. Zonder bestrating, kabels en leidingen. In een stedelijke omgeving kunnen we de open groeiruimte optimaliseren door grondverbetering. Bomengrond is zeer geschikt om bomen onder de juiste omstandigheden optimaal te laten groeien. Teelaarde en verrijkte teelaarde hebben een algemenere samenstelling en zijn geschikt voor bomen en voor overige beplanting.

Binnen de stedelijke omgeving is de druk op de (ondergrondse) ruimte groot. Er worden auto's geparkeerd en er liggen veel kabels en leidingen. Voor trottoirs, parkeerplaatsen en wegen is het nodig de grond zo goed mogelijk te verharderen en te verdichten. Kunstgrepen zijn nodig om bomen te planten die toch goed uit kunnen groeien. Er zijn gelukkig producten op de markt die ervoor zorgen dat de wortels zich 'gewoon' kunnen ontwikkelen, zoals bomenzand en bomengranulaat. Deze kunnen dusdanig verdicht worden dat verharding niet verzakt. Onder trottoirs en parkeerplaatsen die niet te zwaar belast worden, kan bomenzand toegepast worden. Bij zwaardere verkeersbelasting is bomengranulaat mogelijk.

In uitzonderlijke gevallen kun je - met behulp van technische constructies zoals 'kratjes' of 'bunkers' - een tweede maaiveld creëren. De bovenste laag vangt het gewicht van de verharding en het verkeer op en in de tweede laag kunnen de wortels van bomen zich ontwikkelen.

Groeiplaats

Een boom heeft voldoende goede grond nodig. De hoeveelheid is afhankelijk van de boomgrootte en de ondergrond.

- Een boom van de eerste grootte (>15 meter) heeft circa 15 m³ nodig
- Een boom van de tweede grootte (10-15 meter) heeft circa 12 m³ nodig
- Een boom van de derde grootte (<10 meter) heeft circa 6 m³ nodig

Maar let op: bovenstaande hoeveelheden kunnen per situatie behoorlijk afwijken.

Kosten

U kunt bomen in hele verschillende maten kopen. De maten worden aangegeven in omtrek van de stam op 1,30 meter 'boven maaiveld'. Een boom in de maat 12 -14 cm kost gemiddeld ongeveer EUR 75. Verder moet u mogelijk denken aan boombescherming, boompalen, het verwijderen van bestaande verharding en de afvoer van materiaal en grond.

Wilt u meer weten? Neem dan contact op met een boomdeskundige of hovenier.

Handige websites

- <https://edepot.wur.nl/460540>
- https://www.centrumduurzaamgroen.be/sites/default/files/klimaatbomen_voor_in_de_tuin.pdf
- <https://www.ebben.nl>
- <https://www.vdberk.nl>
- <https://docplayer.nl/105176799-Bomenzand-skeletbodems-en-groeiplaatsconstructies.html>

STRUIKEN EN VASTE PLANTEN

Een struik is een houtige plant, die direct boven of al in de grond vertakt. Deze takken worden meer of minder dik. Er wordt dus geen stam gevormd. Een vaste plant is een kruidachtige (niet-houtige), overblijvende plant, die in de meeste gevallen in de winter afsterft en in het voorjaar weer opkomt.

Soortkeuze voor het centrum

Gemeente Eindhoven heeft voor het centrum al een basisbeplanting van struiken en vaste planten uitgekozen, geschikt voor de diverse locaties. Deze is opgesplitst in beplanting voor drogere en nattere gebieden. Veel plantensoorten groeien beter op plekken waar regenwater afstroomt van bestrating richting het plantsoen of op schaduwrijke plaatsen waar regenwater minder snel verdampt. Veel plantensoorten groeien natuurlijk minder goed op plekken die vol in de zon of dicht tegen gevels liggen, waardoor minder regenwater de grond bereikt.

Latijnse namen

Alle planten hebben Latijnse namen. Dit voorkomt dat er internationaal misverstanden ontstaan. Wel zo handig voor de vele expats in Eindhoven.

Voor welke struiken kiest u?

Bij natte en/of schaduwrijke omstandigheden kiest u voor:

- *Osmanthus heterophyllus* (Schijnhulst)
- *Viburnum davidii* (Sneeuwbal)
- *Pinus pumila glauca* of *Pinus mugo mughus* (Bergden)
- *Myrica gale* (Gagel)
- *Azalea* cv's (Azalea)

Bij droge en/of zonnige omstandigheden kiest u voor:

- *Cytisus praecox* (Brem)
- *Amelanchier lamarckii* (Krentenboompje)
- *Euonymus europaeus* (Kardinaalsmuts)

Voor welke vaste planten kiest u?

Bij natte en/of schaduwrijke omstandigheden kiest u voor:

- Persicaria bistorta Carnea (Duizendknoop)
- Dryopteris erythrosora (Herfstvaren)
- Aster divaricatus (Aster)
- Salvia nemorosa Mainacht (Bossalie)
- Lythrum salicaria (Grote kattenstaart)

Bij droge en/of zonnige omstandigheden kiest u voor:

- Calluna cv's (Struikheide)
- Erica cv's (Dopheide)
- Pulmonaria angustifolia (Longkruid)
- Monarda pawnee (Bergamotplant)
- Hemerocallis cv's (Daglelie)

Kosten en benodigde ruimte struiken

De meeste struiken kosten tussen de EUR 4 en EUR 9. Deze prijs is gebaseerd op struiken die je koopt in een twee liter-pot. Prijzen kunnen enorm variëren. Vanaf medio november tot en met maart zijn veel struikensoorten goedkoper. Bijkomend voordeel is, dat ze in deze periode ook het beste in de grond gezet kunnen worden. Afhankelijk van de eindmaat en aanschafmaat van de specifieke struik plant u tussen de 1 en 3 struiken per m² aan.

Kosten en benodigde ruimte vaste planten

De meeste (nog kleine) vaste planten kosten tussen de EUR 1,50 en EUR 3,50 voor een P9 potje. U kunt natuurlijk ook meteen grotere vaste planten aanschaffen. Die zijn na aanplant meteen goed zichtbaar. Plant ze aan van november t/m maart, mits het niet vriest. De meeste planten hebben dan geen blad en verdampen veel minder vocht. Er is meestal geen bloei aanwezig en ze groeien ook niet. De planten zijn in rust en behoeven weinig water. Als de grondtemperatuur in het najaar of juist in het hele vroege voorjaar door de voorjaarszon hoog genoeg is, ontwikkelen de wortels zich al wel. De planten groeien dan goed door in het groeiseizoen.

Afhankelijk van de aanschaf en eindmaat van de specifieke vaste plant, plant u tussen de 5 en 9 planten per m² aan.

Vaste planten verjongen en vermeerderen

De meeste vaste planten kunt u na een aantal jaren scheuren om ze te verjongen of te vermeerderen. Bij verjongen wordt het buitenste deel van de plant afgehaald en weer opnieuw in de grond gezet. Het nieuwe plantje kan dan uitgroeien tot een volwassen en gezond exemplaar. Bij vermeerderen wordt een volwassen exemplaar verdeeld in meerdere nieuwe planten die allemaal weer uit kunnen groeien tot volwassen exemplaren. Een makkelijke en goedkope manier om beplanting uit te breiden.

Aanvulling biodiversiteit

Wilg, vogelkers, meidoorn, Gelderse roos, sporkehout, wegedoorn en sleedoorn zijn erg waardevol voor biodiversiteit. Op schaduwrijke plaatsen zijn bosanemonen, gewone salomonszegel, dovenetel en varens mooi en fijn voor insecten. Op zonnige, droge plekken vormen klaproos, toorts, teunisbloem en kaasjeskruid een mooie aanvulling. Op zonnige, meer vochtige plekken doen moerasspirea, valeriaan, poelruit, koninginnekruid en adderwortel het goed. En gele lis, watermunt, moerasvergeet-me-nietje, dotterbloem en moerasandoorn zijn geschikt voor zonnige, nog nattere plekken.

Als we deze soorten in het centrum met regelmaat aanplanten of zaaien (bijvoorbeeld iedere 100-150 meter) kunnen vliegende insecten beter in de stad komen.

Handige websites

- <https://edepot.wur.nl/164009>
- <https://www.greentocolour.com/>
- <https://appeltern.nl/nl/tuinadvies/plantenencyclopedie/>
- [https://www.eindhoven.nl/\(stad-en-wonen/wonen/groen/groen-in-eindhoven/doe-mee-met-operatie-steenbreek-eindhoven\)](https://www.eindhoven.nl/(stad-en-wonen/wonen/groen/groen-in-eindhoven/doe-mee-met-operatie-steenbreek-eindhoven))

BLAUW SCHAPENGRAS

LAMPENPOETSERSGRAS

VOSSENSTAART

LELIEGRAS

SIERGRASSEN

Siergrassen zorgen voor een natuurlijke uitstraling en verfraaien de winterperiode. De meeste kunt u in het voorjaar afknippen. De planten lopen dan weer fris uit.

Soortkeuze voor het centrum

Gemeente Eindhoven heeft voor het centrum al een basisbeplanting van grassen uitgekozen:

- *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje)
- *Panicum virgatum* (Vingergras)

Voor welke siergrassen kunt u nog meer kiezen?

- *Alopecurus pratensis* (Grote Vossenstaart)
- *Arrhenatherum bulbosum* (Glanshaver)
- *Calamagrostis acutiflora* (Struisriet)
- *Cortaderia selloana* (Pampasgras)
- *Festuca glauca* (Blauw schapengras)
- *Helictotrichon sempervirens* (Blauw straalhaver)
- *Holcus lanatus* (Gestreepte witbol)
- *Imperata cylindrica* (Japans bloedgras)
- *Liriope muscari* (Leliegras)
- *Miscanthus sinensis* (Prachtriet)
- *Pennisetum alopecuroides* (Lampenpoetsersgras)
- *Phalaris arundinaria* (Rietgras)

Bamboe staat er, vanwege het woekerende karakter, niet bij. Wij adviseren u deze soort alleen in bloembakken aan te planten.

De meeste siergrassoorten houden van een niet te natte bodem en verdragen zon en halfschaduw goed. Bij aanplant moet u voldoende humus/organische stof aanbrengen en regelmatig water geven (op de bodem). U kunt siergrassen solitair maar ook in groepen aanplanten. Ze doen het ook goed in bloembakken.

JAPANS BLOEDGRAS

PAMPASGRAS

Kosten en benodigde ruimte siergrassen

De aanschafprijzen variëren van EUR 2,50 tot EUR 7,50 en zijn mede afhankelijk van de aanschafmaat. Er zijn bodembedekkende soorten maar ook soorten die hoger dan 2 meter worden. Van de kleinere soorten, zoals Blauw schapegras, moeten er 5 tot 7 per m² aangeplant worden. Van de grotere soorten zoals Pampasgras volstaat 1 per m². Wilt u ze in een bloembak planten? Kleinere soorten hebben al voldoende ruimte voor de wortels als de bloembak zo'n 20 cm hoog is.

Handige websites

- <http://www.grassenerf.nl/foto/foto/siergrassen.html>
- <https://florum.nl/10-siergrassen-soorten/>
- <https://oudolf.com/>

PRACHTRIET

STRUISRIET

GEVELGROEN/GEVELTUIN

Soortkeuze voor het centrum

Gemeente Eindhoven heeft voor het centrum al een voorstudie gemaakt van beplanting die toegepast kan worden als gevelgroen:

- *Cymbalaria muralis* (Muurleeuwenbek)
- *Hedera helix* (Klimop)

Er zijn ook andere soorten geschikt om tegen gevels aan te laten groeien vanuit volle grond. Of met gebruikmaking van technische constructies. U leest daar meer over onder 'Pergola's en stellages'.

We kennen 'zelfhechtende' en begeleiding behoevende beplanting. Voor begeleiding zijn diverse mogelijkheden beschikbaar. Bijvoorbeeld voor als het de bedoeling is de gevel op grotere hoogte groener te maken.

Let bij beplanting wel op de groeiplaats. Een gevel aan de zuidzijde kan in de zomer (te) warm worden.

Voor welke zelfhechtende beplanting kiest u?

- *Hydrangea petiolaris* (Klimhortensia)
- *Parthenocissus* (Wilde wingerd)

Voor welke begeleiding behoevende beplanting kiest u?

- *Clematis* cv's (Bosrank)
- *Lonicera* cv's (Kamperfoelie)
- *Rosa* cv's (Klimroos)
- *Wisteria chinensis* (Blauwereggen)

Welke beplantingen zijn geschikt voor baksystemen?

- *Alcea rosea* (Stokroos)
- *Alchemilla vulgaris* (Vrouwenmantel)
- *Bergenia cordifolia* (Schoenlappersplant)
- *Blechnum spicant* (Varen)
- *Geranium macrorrhizum* (Geranium)
- *Heuchera micrantha* (Purperklokje)

Uit welke systemen kunt u kiezen?

Er bestaan speciaal gebouwde gevelconstructies waar planten op kunnen groeien. Achter de planten zit een volledig irrigatiesysteem. Deze gevels dempen de geluiden van de stad, zorgen voor frisse lucht en verkoeling (bij hoge temperaturen) en trekken insecten en vogels aan.

U moet wel rekening houden met onderhoud (op grotere hoogte). Ook bestaat het risico van aantasting van de gevel door hechtwortels of door het aanbrengen van systemen. Laat daarom - zeker bij zwaardere constructies - een constructeur bepalen of de betreffende gevel geschikt is.

Kosten alles-in-één groengevel

De meeste systemen beginnen vanaf EUR 550 per m² (soms al inclusief beregeningssysteem). De alles-in-één-prijs kan oplopen tot wel EUR 1.000 per m². Dit is inclusief onderhoud van de groengevel. Zo'n systeem is computergestuurd voor beregening en bemesting.

Aanbieders groengevels

- Wonderwall, Copijn
- Plantengevel, Limeparts
- Fytowall, Aqua Resins Technologies B.V.
- VGM GreenWall, Elmuch
- Living Wall System, Elt Easy
- Verticale tuin, Schadenberg

Handige websites

- <https://www.habitos.be/nl/tuin/stappenplan-voor-een-succesvolle-gevelbegroeiing-5049/>
- <https://edepot.wur.nl/50567>

DAKTUINEN

Het is aangenaam vertoeven in daktuinen. We zien ze dan ook steeds vaker. Op hellende (schuine) daken zijn de mogelijkheden beperkt, maar op platte daken is veel mogelijk.

Daktuinen op hellende daken

Bij hellende daken moet u rekening houden met de hellingsgraad. Hoe steiler het dak, hoe meer voorzieningen nodig zijn om afschuiven tegen te gaan. Daktuinen kunnen tot een hellingsgraad van wel 65°.

Daktuinen op platte daken

Op platte daken is, afhankelijk van de dragende constructie, vaak veel meer mogelijk. U kunt kiezen voor een groentetuin of een groendak combineren met zonnepanelen. Het groen zorgt ervoor, dat de panelen minder warm worden. Die genereren daardoor een hoger rendement.

Opbouw groendak in lagen

Groendaken kennen verschillende lagen. Deze zijn nodig voor de verschillende beplantingen en bomen.

- de waterkerende laag (dakbedekking) zorgt ervoor dat het dak waterdicht is.
- de wortelkerende laag zorgt ervoor dat wortels niet kunnen doorgroeien en dus geen beschadigingen aan kunnen brengen.
- de beschermlaag beschermt de ondergelegen lagen tegen scherpe delen en houdt vocht vast.
- de drainagelaag voert overtollig water af en vormt - indien gewenst - waterreservoirs voor waterbuffering.
- het filterdoek zorgt ervoor, dat substraatdeeltjes niet in de drainagelaag terechtkomen/afgevoerd worden. Zo voorkom je verstopping.
- de substraatlaag ('voedingsbodem') verankert de wortels van de begroeiing en bevat voldoende water, voedingsstoffen en zuurstof voor groei van de vegetatie of slaat deze op. De dikte van de substraatlaag is afhankelijk van de gewenste beplanting.
- de erosielaa voorkomt erosie van de substraatlaag op het moment dat de vegetatie nog niet volgroeid is.
- de vegetatielaag kan bestaan uit sedum, planten, kruiden, grassen, struiken en bomen.

Ongekend veel mogelijkheden

Een groendak kan ‘eenvoudig’ worden ingericht als (niet toegankelijk) mosdak. Maar het is ook mogelijk complete moes- of siertuinen te realiseren. Kijk in Eindhoven maar eens op het dak van de gebouwen ‘Anton’ en ‘Gerard’ (Strijp-S).

Veel is afhankelijk van de draagconstructie en het budget. Het voorbereiden, technisch uitwerken, aanleggen en onderhouden van een groendak met bomen en beplanting is een meerwaarde, vooral in een sterk verdichte omgeving. Het vraagt echter wel kennis van de benodigde constructie, de belasting op de dakconstructie en de benodigde investering. Neem hiervoor altijd een adviesbureau in de arm.

Kosten daktuinen (en subsidie)

U kunt sedummatten al vanaf ca. EUR 20 per m² aanschaffen.

Grote daktuinen, met bomen en struiken, moeten door professionals aangelegd worden. Deze kosten al snel meer dan EUR 500 per m².

U kunt in Eindhoven subsidie aanvragen voor aanleg van een groendak. Kijk voor de voorwaarden op:

- <https://www.eindhovenduurzaam.nl/klimaat/subsidie-aanvragen>

Handige websites

- <https://www.groendak.info/hellend-groen-is-een-vak-apart/>
- <https://www.optigroen.nl/>
- <https://edepot.wur.nl/51423>
- <https://edepot.wur.nl/286734>

PLANTENBAKKEN

Plantenbakken zijn er in allerlei vormen, maten en materialen. Veelgebruikte materialen zijn beton, kunststof, cortenstaal en hout. Plantenbakken die buiten staan moeten vorstbestendig zijn. Bij kleinere bloembakken is waterdoorlatendheid erg belangrijk. Overtollig water moet niet in de bloembak blijven staan. Dan kunnen wortels afsterven. Om doorrotten van hout te voorkomen is het aanbrengen van plastic aan te raden. Om te voorkomen dat beplanting in bloembakken te snel uitdroogt kunt u hydrokorrels op de bodem strooien. Deze houden water vast dat de planten later op kunnen nemen.

U bepaalt natuurlijk zelf de vorm en kleur van bloembakken op eigen terrein. Wilt u als bewoner of winkelier echter een bloembak plaatsen op openbaar terrein? Dan werken we daar graag aan mee. Het is dan belangrijk een geschikte locatie te vinden. De afdeling verkeer en beheer kijkt graag met u mee. Als een geschikte locatie gevonden is, stellen we een beheer- of adoptieovereenkomst op.

Voor welke beplanting kiest u?

Vrijwel alle planten kunt u ook in bloembakken aanplanten. Er moet voldoende ruimte zijn voor de kluit. En de aangebrachte grond moet geschikt zijn voor de gekozen beplanting. Zorg er bij het aanbrengen voor, dat de planten niet te diep of juist te ondiep komen te staan. Planten verstikken als ze te diep staan of drogen uit als ze te ondiep staan.

Afhankelijk van de behoefte van de plant en de aangebrachte soort moeten planten - naast voldoende vocht - ook voldoende voeding op kunnen nemen. Potgrond bevat veel voeding maar is in veel gevallen na ongeveer 8 weken al op. Bijmesten kan op verschillende manieren. Er zijn zogenaamde voedingskegels beschikbaar maar ook vloeibare bemesting is mogelijk.

Bloembakken zijn bij uitstek geschikt om balkons te vergroenen.

Gaat u voor (meerdere) verplaatsbare bloembakken? Plant deze dan bijvoorbeeld voor de korte termijn aan met éénjarige planten zoals violen of zomergoed. Bloembollen zorgen in het voorjaar voor kleur. Deze kunt u in verschillende lagen aanplanten om de bloeitijd te verlengen. Mix gerust verschillende soorten!

Bouwkundige balkons

‘Plantenbakken’ zijn steeds vaker onderdeel van het balkon en het bouwwerk bij de ontwikkeling van nieuwe woontorens. Architecten bedenken (in samenwerking met constructeurs en (groen)specialisten) complete tuinen met computergestuurde voorzieningen voor waterafgifte. Er worden zelfs kleine bomen toegepast! Deze moeten wel bestand zijn tegen wind om veiligheid te borgen.

Nieuwe Eindhovense complexen: CO2-absorptie en zuurstof

In Eindhoven zijn de balkontuinen van het Medinacomplex een visitekaartje in het centrum van de stad. En op Strijp-S wordt de nu al beroemde Trudo toren gerealiseerd. Elke loft krijgt een balkon en twee grote groenbakken. In al die bakken komen maar liefst 125 volwassen bomen (tot wel 6,5 meter hoog) en 5.200 struiken en planten, klimmers en hangers. Op jaarbasis is deze ‘groene oase’ goed voor zo’n 50.000 kilo CO2-absorptie en 13.750 kilo zuurstof.

Handige websites

- <https://www.vdberk.nl/oplossingen/bomen-in-bakken/>
- <https://www.ebben.nl/nl/bomen-voor-groenprojecten/bomen-in-bakken/>

PERGOLA'S EN STELLAGES

De meest gangbare materialen voor pergola's en stellages zijn hout en staal. Combinaties zijn ook mogelijk. Soms zie je ook beton dat dan als staander of fundering gebruikt wordt. Voor kleinere overspanningen kunt u ook staaldraad gebruiken. Met draadspanners spant u staaldraad strak. U bevestigt de draad met stalen ogen in de muur.

Staalconstructies

Staalconstructies gebruikt u voor zware, grote pergola's. Vaak worden I-profielen toegepast. De liggers en staanders worden met bouten en moeren aan elkaar gemaakt of aan elkaar gelast.

Houtconstructies

Houtconstructies gebruikt u voor lichtere, kleinere pergola's. Deze worden gemaakt van duurzaam hard-, acacia- of kastanjehout. Liggers en staanders worden met schroeven of bouten en moeren met elkaar verbonden.

Voor welke soorten lei-, slinger- en klimplanten kiest u?

- Actinidia chinensis (Kiwi): bloeitijd juni.
- Actinidia kolomikta (Kiwi): bijzondere bladgroei.
- Akebia (Akebia): bloeit vroeg in het voorjaar.
- Aristolochia macrophylla (Pijpbloem): prefereert schaduw, weinig eisen aan grond.
- Campsis (Trompetbloem): bloeikleur afhankelijk van soort (van geel tot rood).
- Clematis (Bosrank): veel kleuren mogelijk. Groot verschil tussen klein- en grootbloemig.
- Hedera (Klimop): groeit vrijwel overal en is waardevol voor insecten bij bloei.
- Hydrangea petiolaris (Klimhortensia): zelfhechtend en bladverliezend.
- Jasminum nudiflorum (Winterjasmijn): midden in de winter gele bloemen.
- Lonicera (Kamperfoelie): verschillende bloeikleuren, meestal heerlijk geurend.

- Parthenocissus (Wilde wingerd): zelfhechtend, heeft veel ruimte nodig, net voor bladval schitterende herfstverkleuring.
- Passiflora caerulea (Passiebloem): mooie bloei, enigszins vorstgevoelig.
- Polygonum (Bruidssluier): sterke (woekerende) klimmer met witte bloemen.
- Pyracantha (Vuurdoorn): witte bloemen en gele/ oranje vruchten, grote doorns.
- Rosa (Klimroos): zeer veel bloeikleuren, sommige soorten geuren heerlijk.
- Vitis (Druif): verschillende soorten, kunnen eetbare druiven produceren, let op met snoeien!
- Wisteria (Blauweregen): sterke groeier met 2x per jaar paarse of witte bloemen.

Voor welke planten kunt u nog meer kiezen?

Haagplantsoen is een mogelijkheid. Haagplantsoen laat zich makkelijk in een bepaalde vorm snoeien/leiden. U kunt zo makkelijk grotere oppervlakken bedekken met begroeiing.

Andere opties zijn:

- Acer campestre (Esdoorn)
- Carpinus betulus (Haagbeuk)
- Chamaecyparis lawsoniana (Californische cipres)
- Cotoneaster (Dwergmispel)
- Cupressocyparis leylandii (Leylandcipres)
- Fagus sylvatica (Gewone beuk)
- Euonymus (Kardinaalsmuts)

Kosten en benodigde ruimte klim- en haagplanten

De gemiddelde klimplant kost EUR 5 tot EUR 15. De gemiddelde haagplant kost EUR 4 tot EUR 12.

De meeste klimplanten hebben niet zoveel ondergrondse ruimte nodig voor de wortels. Enkele tientallen centimeters goede aarde is al voldoende. Haagplantsoen heeft meer ruimte nodig: minimaal 50 cm.

NATUURINCLUSIEF BOUWEN

Duurzaamheid is meer dan energiebesparing. Natuurinclusief bouwen draagt bij aan natuurwaarden en aan de lokale biodiversiteit. Met eenvoudige (zichtbare of onzichtbare) voorzieningen aan gebouwen stimuleer je de biodiversiteit en leefbaarheid in de stad. Natuurinclusief bouwen borgt een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. En het hoeft niet duurder te zijn!

Technische voorzieningen en verlichting

U kunt inbouwkasten voor broedende vogels of vleermuizen realiseren. Of kalkhoudende mortel gebruiken voor muurplanten. U kunt ook kiezen voor groene daken en gevels, die zorgdragen voor een betere leefomgeving voor mens en dier.

Het is ook belangrijk naar verlichting te kijken. Als u slim met verlichting omgaat (geen overbelichting!) voorkomt u negatieve effecten van verlichting op dieren. Een gebouw staat hier niet op zichzelf. Ook de inrichting van de omgeving is van belang.

Waarom is natuurinclusief bouwen zo belangrijk voor Eindhoven?

Als we gebouwen en de omgeving natuurinclusief maken ontwikkelt Eindhoven zich gezond. Plagdieren krijgen minder kans. Dat is goed voor mens en dier. Natuur in de stad zorgt er ook voor, dat mensen de verbinding met natuur niet verliezen. Ze genieten van vogels rondom hun woning. En gierzwaluwen en vleermuizen eten ook nog eens veel muggen!

Voor welke soorten is het bedoeld?

De stenige stad is als een rots in het omringende landschap. Veel dieren profiteren hiervan. Denk aan vleermuizen, gierzwaluwen en andere vogels. Ook veel wilde bijen en muurplanten overleven prima in de stad.

Voorzieningen voor vogels

Vogels, zoals gierzwaluwen en huismussen, helpen we met het inbouwen van voorzieningen in muren. In de noord- en/of oostgevel kunnen neststenen voor de huismus worden ingemetseld. Huismussen broeden doorgaans in kolonies. Het plaatsen van meerdere neststenen bij elkaar is daarom wenselijk. Verder houden ze van planten die dekking geven (zoals bijvoorbeeld klimop, liguster, vuurdoorn) en van graslandjes met kruiden/zaden. Ook plekken waar water te vinden is (bijvoorbeeld tuinvijvers) en zandige plekken (voor hun stofbaden) zijn favoriet.

Voor gierzwaluwen kunnen we ook meerdere inbouwneststenen inbouwen op het noorden en/of oosten (vanaf 4 meter boven maaiveld). Er moet minimaal 6 meter vrije aanvliegruimte zijn want de gierzwaluw laat zich als het ware 'vallen' uit de opening. Er mogen ook geen obstakels staan zoals vlaggenmasten en bomen. En ook geen naar buiten openslaande ramen. Op een kopse gevel kun je veel neststenen inmetselen. Ook huismussen kunnen hiervan gebruikmaken.

Handige websites

- <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/technieken-beheer-en-innovatie/natuurinclusief-bouwen>
- <https://www.checklistgroenbouwen.nl/>

Gied

Patrick

WAT KAN GEMEENTE EINDHOVEN VOOR U BETEKENEN?

Advies en subsidiemogelijkheden

Gemeente Eindhoven heeft medewerkers die veel kennis en ervaring opgebouwd hebben als het om het vergroenen van de stad gaat. Deze kennis zetten we ook graag voor u in. Daarnaast weten deze medewerkers ook alles over de 'groene' subsidiemogelijkheden die de gemeente kent.

Contactpersonen

Dus...Heeft u vragen? Of wilt u meer informatie over een bepaald onderwerp? Neem dan contact op met een van de onderstaande contactpersonen. Zij helpen u graag verder.

Gied Alferink

g.alferink@eindhoven.nl

040-2388325

Patrick Walravens

p.walravens@eindhoven.nl

040-2388352

Latifa Yahia

l.yahia@eindhoven.nl

040-2382735

COLOFON

Inspiratieboekje: 'Op naar een groen(er) Eindhoven'

Publicatie: 2020

Input en teksten: Gemeente Eindhoven, afdeling
Openbare Ruimte, Communicatie en
de sector Programma- en Gebieds-
management

Tekst en eindredactie: Willemijn van Beers
(www.willemijnvanbeers.nl)

Vormgeving en opmaak: Gemeente Eindhoven,
Gaby van Lierop

Beeldselectie: Gemeente Eindhoven

Gebruik van teksten uit dit inspiratieboekje is alleen toegestaan met bronvermelding. Gemeente Eindhoven is niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden in dit inspiratieboekje.

[Terug naar inhoudsopgave](#)

